



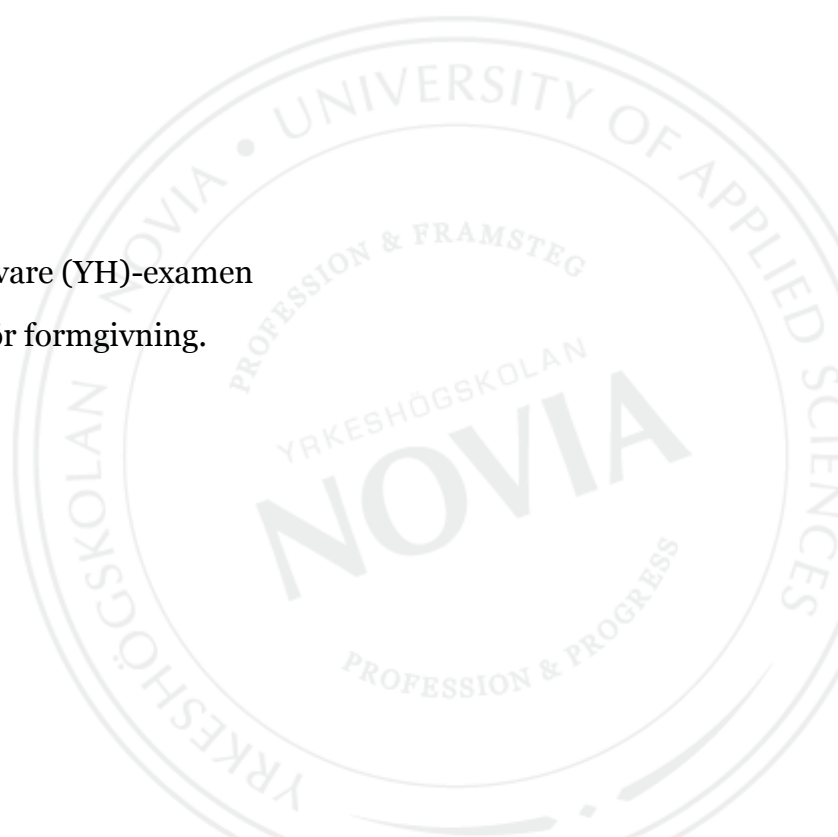
Folkdräkten en utveckling från allmogedräkt till modeplagg

Ellen Malvina Qvarnström

Examensarbete för formgivare (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för formgivning.

Åbo 2013.



Abstrakt

Yrkeshögskolan Novia

Utbildningsprogrammet i formgivning

Formgivare (YH) Beklädnad, Åbo

Skribent: Ellen Malvina Qvarnström
Arbetets namn: Folkdräkten en utveckling från allmogedräkt till modeplagg
Tidpunkt: Hösten 2013
Sidantal: 52
Handledare: Pia Nybom

Sammanfattning:

Som examensarbete har jag planerat och sytt en helhet inspirerad av den finlandsvenska folkdräkten. Jag har fördjupat mig i folkdräktens historia, uppkomst och dess värde idag. Jag har läst böcker och intervjuat människor för att höra åsikter av sådana som burit folkdräkten. Intervjuerna har gett mig viktigt information för att förstå när och hur folkdräktens flitiga användning upphörde. Jag har läst in mig på folkdräktens mönsterkonstruktion för att i viss mån kunna ta tillvara de riktiga mönsterkonstruktionsmetoderna för folkdräkter. Min slutprodukt blev en prototyp på en kjol och ett tillhörande livstykke.

Språk: Svenska
Nyckelord: Folkdräkt, Allmogedräkt
Förvaringsplats: Webbiblioteket Theseus.fi

Abstract

Novia University of applied sciences

Degree programme in design

Designer, department of fashion and clothing, Turku

Author: Ellen Malvina Qvarnström
Title: The National Costume - a Development from Folk Costume to Fashion Garment
Date: Fall 2013
Number of pages: 52
Supervisor: Pia Nybom

Summary:

For my exam work I have chosen to design and create an outfit based on inspiration gained from the "finlandsvenska" national costume. I've done research on its history as well as on the origins to its current value. I've studied national costume books and interviewed people who either wear the costume today or have worn it in the past. My information sources have given me an understanding of when and why the costume's diligent usage ended. I have immersed myself in the costume's patterns in order to utilize the real design methods used within Finnish folklore fashion. My final product consists of two prototypes; a skirt as well as a related bodice.

Language: Swedish
Keywords: Costume, folk costume
Filing: web-library Theseus.fi

Innehåll

1	<u>FÖRORD</u>	1
1.1	MÅL OCH SYFTE.....	2
2	<u>FRÅN ALLMOGEDRÄKT TILL FOLKDRÄKT</u>	2
2.1	ALLMOGEDRÄKTEN.....	2
2.1.1	ALLMOGEDRÄKTENS FÖRÄNDRING.....	3
2.2	FOLKDRÄKTEN REKONSTRUERAS	4
3	<u>FOLKDRÄKTENS ANVÄNDNING</u>	7
4	<u>KVINNODRÄKTENS VIKTIGASTE BESTÅNDSDELAR</u>	9
4.1	KJOLEN.....	10
4.2	FÖRKLÄDET	11
4.3	KJOLSÄCKEN	12
4.4	AXELDUKEN	13
4.5	DEN KVINNliga HUVUDBONADEN	14
4.6	TRÖJAN	16
4.7	SÄRKEN OCH SKJORTAN	17
4.8	LIVSTYCKET	17
5	<u>FOLKDRÄKTENS BETYDELSE IDAG</u>	18
6	<u>MIN SYNPUNKT PÅ FOLKDRÄKTEN OCH DESS FRAMTID</u>	20
6.1	FOLKDRÄKT 2.0.....	21
6.2	LISE SKJÅK BRÆEK	22
6.3	DEFORMED BY INA	23
7	<u>PLANERINGSPROCESSEN</u>	24
7.1	MOODBOARD.....	29
7.2	FRÅN SKISS TILL PLAGG	32
7.2.1	LIVSTYCKET	32
7.2.2	KJOLEN.....	33
7.3	FÖRVERKLIGANDET	35
7.3.1	LIVSTYCKET	35
7.4	TILLVERKNINGEN AV LIVSTYCKET	36
7.4.1	KJOLEN	37
7.5	TILLVERKNINGEN AV KJOLEN	38
7.6	BILDER PÅ DE FÄRDIGA PRODUKTERNA.....	39
8	<u>SLUTDISKUSSION</u>	41
9	<u>SLUTORD</u>	42
10	<u>KÄLLFÖRTECKNING</u>	43

1 Förord

Mitt intresse för folkdräkten har uppstått i och med att både min mamma och farmor använt folkdräkt under festliga tillfällen när jag var ung. För mig var det en självklarhet att mamma bar sin dräkt på skoltillställningar, åtminstone till en början. När jag blev äldre började jag skämmas när mamma skulle sticka ut och klä sig annorlunda från alla andra föräldrar. Idag är jag bara stolt att hon vågade vara annorlunda och fram för allt vågade vara sig själv.

I våras gjorde jag ett samarbete tillsammans med Föreningen brage. Med hjälp av information och inspiration jag samlat från Brändödräkten skapade jag nya plagg som ställdes ut i Brages dräktbyrå. Med detta som grund valde jag att fortsätta arbeta med folkdräkter som slutarbete.

I mitt examensarbete har jag valt att granska folkdräktens utveckling eftersom det känns viktigt för mig. Bland mina jämnåriga är det mycket ovanligt att klä sig i folkdräkt. Jag vill med hjälp av mitt examensarbete gärna höja folkdräktens status, speciellt bland ungdomen.

Jag har valt att koncentrera mitt arbete på den finlandsvenska folkdräkten, och framför allt dess användning som festplagg. I dethär arbetet behandlas hur och varför folkdräkterna skapades, hur de användes förr, hur de används idag och hur framtiden ter sig för våra folkdräkter.

Som den praktiska delen av mitt slutarbete har jag valt att planera och sy upp en klänning som är inspirerad från delar av finlandsvenska folkdräkter. Klänningen är av en ganska enkel och stilren modell. Detaljerna som inspirerats från folkdräkterna gör den intressant.

1.1 Mål och syfte

Mitt mål med detta arbete är självklart att lära mig mera om folkdräkten och dens historia, men också varför och när folkdräktens självklara användning upphörde. Jag vill också veta hur de tidigare användarna idag ser på förändringen och varför de tror att den upphörde.

Jag vill skapa en helhet som passar in i dagens modevärld på samma gång den är unik och bär en liten historisk del. Genom att skapa en enkel och stilren helhet kommer den att passa in i modet en lång tid framöver. Jag vill att dagens ungdomar i och med plagg inspirerade av folkdräkten finner intresse att använda dessa plagg. Om inte själv börja skapa flera varianter av dem.

2 Från allmogedräkt till folkdräkt

I det här kapitlet beaktar jag utvecklingen som skedde när allmogedräkten utvecklades till folkdräkt. Jag beaktar specifika händelseförlopp som har betydelse för folkdräktens uppkomst.

2.1 Allmogedräkten

Under 1700- talet och halva 1800- talet började allmogen dvs. vanligt folk ute på landet använda festkläder. Bönderna bar på den tiden helt andra dräkter än vad stadsborna och herrgårdsfolket bar. Dessutom hade böndernas dräkter på den tiden en lokal prägel. Dräkterna var alltså olika i landets olika områden. (Ekqvist 2002)

Klädseln som allmogen använde till fest härstammade ofta från olika tidsepoker. Man ärvde sina kläder från förädrar och mor- och farförädrar. Men det hände att man också skaffade sig nya kläder. Det var speciellt tiden före bröllopet som kvinnan tillverkade åt sig själv de kläder som hon sedan skulle komma att

använda resten av sitt liv. På det sättet sparade hon tid och pengar inför kommande år. (Ekqvist 2002).

Det var viktigt att anstränga sig att förbättra gårdens garderob inför stora tilldragelser, så som bröllop. Kläderna, vid sidan av mat och inredning var ett tecken på social status. (Ekqvist 2002). Allmogefolkets bröllop kunde pågå i flera dagar och var en offentlig tillställning, där både bjuda och objudna gäster kunde delta. (Lönnqvist 1991, s. 141).

Man kunde se en ganska tydlig skillnad på de rikas dräkter i jämförelse med de vanliga folkets dräkter. I områden där det fanns flera rika bönder kunde man börja variera dräkterna för olika helger, idéerna spreds bland herrgårdarna, tjänstemännen och prästerskapen. Det var ofta vid kyrkresorna som kvinnorna fick nya idéer och såg varandras kläder på närmare håll eftersom resorna tog så pass lång tid. Vad man bör ta i beaktande är att folk under denna tid reste ytterst sällan och saknade tillgång till information om mode runt om i världen. Därför var det extra viktigt att på kyrkgången om söndagarna använda de bästa och nyaste plaggen och dräktdelarna, så att alla kunde beundra dem. (Ekqvist 2002). Då kläderna blivit slitna började man istället använda dem till gårdsarbete (Appelgren m.fl. 2008, s. 250).

2.1.1 Allmogedräkternas förändring

Den största anledningen till de stora förändringarna i allmogedräkten var ändå att barnen började gå i folkskola och intryck därifrån spreds mellan familjerna. I och med alla nya möjligheter slutade till sist allmogen använda av de traditionsenliga dräkterna under festtillfällen och började använda sig av modekläder. (Ekqvist 2002)

I början av 1700- talet kunde de rika barnen få låna allmogens dräkter och sedan leka bondbröllop utklädda i dem. Man kunde till och med finna kopierade allmogedräkter uppsydda till de rika för lek och spex. Det gick till och med så

långt att allmogens traditionella dräkt blev mode hos de rika. Nu blev allmogefolket medvetna om att det var just allmogedräkt de bar, vilket skapade osäkerhet om dräktens betydelse bland dem. Det var i detta skede som sockenstämman i vissa trakter beslöt att dräkterna inte fick förändras och skulle bevaras som den var. I Houtskär blev den dräkt man t.ex använt till bröllop tidigare socknens egna dräkt. (Lönqvist 1991, s.115-118)

Förr ärvdes de traditionella dräkterna och gick på så vis från generation till generation. Det resulterade i att dräktmodet förändrades mycket långsamt om alls. Dock skedde det drastiska förändringar under slutet av 1800- talet när folk började resa och vara mera rörliga än innan. Det blev möjligt att köpa tyger färgade med annat än växtfärger i städerna, och folk ville ha annat än de hemvävda tygerna. Bomullen blev populär och symaskinen kom. I och med alla nya möjligheter slutade till sist allmogen att använda de traditionella dräkterna under festtillfällen och började använda sig av modekläder. (Ekqvist 2002)

Den traditionella dräkten har alltid ansetts som motsatsen till "modedräkter" på grund av den anledningen att den traditionella dräkten förändrats så långsamt och försiktigt och ändå sett olik ut beroende på områden. Småningom kunde man börja ana antydning av förändringar från modet i dräkterna, men det var en mycket långdragen process som skedde från generation till generation. (Ekqvist 2002)

2.2 Folkdräkten rekonstrueras

Det var sångfesterna som ordnades i svenskfinland början på 1900- talet som gav upphov till en spridning av folkdräkterna. Det var också under denna tid som föreningen Brage kom till. Föreningen insåg nu att sångarna skulle behöva lämpliga dräkter vid de stora uppträdandena. Det var i detta skede Brage började sammankalla dräktkommitteer och dräktmöten dit folk från till exempel sång-,

musik-, dans- och hembygdsorganisationer bjöds in och började delta. (Ekqvist 2002).

“Vår svenska allmogeungdoms färgglada hembygdsdräkter har redan på de senaste stora sång- och musikfesterna fröjdat alla närvarandes sinnen, och mången torde önskat, att dessa färgrika dräkter överallt skulle komma till heders som festdräkter vid bygdeungdomens fester. I hembygdsdräkterna liksom i folkmusiken, visor, låtar och folkdanser ha många karaktärsdrag hos allmogen kommit till uttryck. Liksom återupplivandet av folkmusiken och folkdansen är även nyttjandet av hembygdsdräkterna som festdräkt ägnat att stärka hembygdskänslan och att befrämja en sund ungdomsglädje.” (Appelgren m.fl. 2008, s. 13).

Citerat från ett utrop som Föreningen Brage våren 1922 sände ut “till alla vänner av Svenskfinlands hembygdsdräkter”. (Appelgren m.fl. 2008, s. 13).

Folkdräkten kom till genom att man ville skapa en dräkt baserad på de gamla traditionella dräktdelarna och rekonstruera om de olika delar man hittat hos människor förr. Tanken och meningen med folkdräkten var att man ville skapa en dräkt som sammanförde oss finländare till ett folk oberoende av språk och bakgrund. Denna dräkt skulle förena oss och skapa en gemensamhet mellan oss. Folkdräkten är i grund och botten en moderniserad variant av de gamla traditionella dräkterna som man plockat från människors minnen eller gamla garderober. (Personlig kommunikation med Lundberg, 16.10.2013)

Folkdräkt eller bygdedräkt som det också heter innebär en festdräkt buren av en person med en dräkt från egen hembygdsmiljö, vilket innebär material, färger, snitt och mönster som skiljer sig från städernas mode. Denna dräkts viktigaste funktion är att sammanföra en bygd och dess invånare. (Lönnqvist 1991, s.154).



Figur 1. Två kvinnor i Borgå folkdräkt 1923.

Folkdräkterna var så gott som alltid hemgjorda. Tyget vävdes i hemmet och sömnaderna gjordes för hand. Folkdräktens speciella delar, så som ylletröjor och styckemössor tillverkades oftast av specialister. Kvinnorna bar ofta köpta sidensjalar till dräkten som tillbehör. Ingen av de traditionella dräkterna var identisk fastän de var från samma område, det fanns alltid detaljer som kunde skilja dem åt. Dock är dagens folkdräkter inte kopior av originalen utan de har förnyats och moderniserats. Dessutom är många nyskapanden baserade på gamla människors berättelser vilket tolkades på olika sätt från person till person. (Ekqvist 2002).

3 Folkdräktens användning

Folkdräkten är och har alltid varit en festdräkt. Den är aldrig olämplig som festplagg oavsett om det gäller bröllop, begravning, födelsedag eller jul. Fastän själva folkdräkten förr var en självklarhet under dessa familjehögtider så kunde man se skillnader på sidensjalarna och huvudbonaderna från fest till fest. Dock är det bara i Österbotten och Lappfjärd som man sett att det skulle ha använts olika färger på kjolarna till fest och sorg. (Personlig kommunikation med Mendelin, 16.9.2013).

Sedan fanns det delar till dräkten som man endast tog i användning i samband med speciellt festliga tillfällen, till exempel bröllop, då skulle man vara som finast. Vid fest använde man ofta olika delar av sina folkdräkter och blandade ihop gamla ärva delar med nyare inslag. Dock slutade man använda allt för slitna och gulnade delar till fest då de började se allt för medfarna ut. (Ekqvist 2002).



Figur 2. Bild ur dräktboken, en panch till det första dräktverk häftet.

Bland de yngre kvinnorna kunde man på 1950- talet börja se lite modernare inslag i dräkterna och redan 1960 kunde man se att detta även influerat de äldre kvinnornas dräkter. Man ville förändra folkdräkternas utseende på ett sätt som avvek från de direktiv Brage gjort upp. Så tillkom till exempel puffärmar. Det

finns också exempel på dräkter som man försett med tofsar, där de egentligen inte borde finnas enligt Mendelin (personlig kommunikation, 16.9.2013) De äldre höll sig i allmänhet strikt och konservativt till de gamla beskrivningarna (Appelgren m.fl. 2008, s. 250).

Folkdräkten är en högtidsdräkt och kan mycket väl användas istället för frack, mörk kostym och både kort och lång festklänning. Dock bör man enbart klä sig i frack eller långklänning om det står så på en inbjudan. (Estlander 2003).

Det är viktigt att veta när en folkdräkt kan användas, men mist lika viktigt att veta hur. Det är inte lämpligt att utföra olika slag av kroppsarbeten i en folkdräkt. Det är för att bevara och återuppliva våra förfäders festklädseltradition som vi bär folkdräkter.



Figur 3. Bild från dräktboken. Föreställer två herrar i Bårgå folkdräkt från 1928.

I olika sammanhang har man uppmanat folk att bära folkdräkt också under senare tid. På 1970- talet uppförde Svenska Teatern i Helsingfors värmlänningarna. De som kom till föreställningen iklädda folkdräkt fick rabatt på biljettpriset. (Personlig kommunikation med Lundberg 16.10.2012)



Figur 4. Bild från dräktboken. Bilden föreställer ett gammalt Åländskt vykort från 1909.

4 Kvinnodräktens viktigaste beståndsdelar

Då de flesta av våra folkdräkter rekonstruerades på 1910-1920-talet var man inte alltid så noga med att dräkterna strikt skulle följa de verkliga mönster och modeller som användes av kvinnor på 1700- och 1800-talet. Man ville i stället göra en dräkt som framför allt såg tjuvig ut. Idag rekommenderar man att komponenterna i dräkterna bör vara historiskt riktiga. Appelgren m.fl. (2008, s. 214-215). Detta är anledningen till att möster och beskrivningar är rätt så olika i de två böcker som utgivits av föreningen Brage: "Svenska-Finlands bygdedräkter" från 1957 och "Finlandssvenska dräktboken" från 2008. (Personlig kommunikation med Lundberg, 12.10.2013)

Genom att studera böcker och bilder har jag kommit fram till vad dagens folkdräkt egentligen består av och är uppbyggd på. Eftersom jag i våras besökte dräktbyrå Brage, lärde jag mig mycket om vad som egentligen anses fel och vad som är acceptabelt i fråga om dagens folkdräkter och dess dräktdelar. Delarna som jag tagit upp i detta kapitel är de delar som Föreningen Brage anser vara de korrekta och enda rätta dräktdelarna i en kvinnas folkdräkt.

4.1 Kjolen

Under hela 1700- talet var midjekjolen, särken och livstycket det viktigaste och själva stommen för allmogekvinnans klädsel. Vid kyrkgång var det en svart kjol och tröja som gällde medan man bar röd eller grön kjol till fest. Kjolens material bestod av vadmal (som är ett vävt ylletyg behandlat i en vadmalsstamp som valkade ylletyget genom vatten och rörelse.) Dock använde sig de förmögnare kvinnorna av kjolar av kläde, dessa kjolar bestod av endast en materiallängd med stadkant både i midjan och nertill. (Appelgren m.fl. 2008, s. 219).



Figur 5. Brages bild på kjolen.

Under 1800- talets senare tid blev den så kallade polkakjolen modern. Dessa kjolar var oftast enfärgade upptill med en bred färggrann kant vid fällan. Polkakjolarna användes endast som underkjolar vid kyrkgång eftersom de ansågs ganska vardagliga. Ändå kunde man bara ta av sig den övre och finare helgdagskjolen efter man kommit hem och fortsatte dagen klädd i den undre

polkakjolen. Polkakjolen dög i alla fall när man skulle på dans och ansågs tillräckligt fin för det. (Appelgren m.fl. 2008, s. 219).



Figur 6. Brages bild på polkakjol.

I de finlandssvenska folkdräkterna är randiga kjolar vanligast. Polka- eller bårdkjolar används främst på Åland. Kjolens längd har bestämts vara 15 cm från golvet. (Appelgren m.fl. 2008, s. 219).

4.2 Förklädet

Under 1500- talet var förklädet en del av modedräkten och var då mycket smalt och kort i jämförelse med idag. Man har kommit fram till att förklädet både användes av allmoge- och borgarkvinnor under 1600- talet men sakta försvann därefter från modedräkten. Det var under den senare delen av 1700-talet som förklädet blev bredare och längre, och det täckte nästan hela kjolen under 1800-talet. Dock var förklädet en viktig del av allmogekvinnornas klädsel ända in på

1900-talet. Man använde det då som en del av festdräkten och inte som ett kjolskydd som man gör idag. (Appelgren m.fl. 2008, s. 221-222).

Förklädet, vitt eller kulört, är en del av alla folkdräkter, och är ofta försett med hålsöms- eller annat broderi. Förklädet ska kläs på efter kjolsäcken och ska vara 5-10 cm kortare än kjolen. (Appelgren m.fl. 2008, s 222 och 253). Vid begravning kan man byta ut ett ljus förkläde mot ett svart. (Personlig kommunikation med Lundberg, 12.10.2013)

4.3 Kjolsäcken

Det var allmänt att flickor i allmoge- eller i de finare kvinnodräkterna under 1700- 1800 talet inte använde fickor. Enligt gammal sed skulle man istället använda till modedräkten lösa kjolsäckar som bars under kjolen. Dessa kjolsäckar var lätta att komma åt genom kjolssprunden. Man kunde använda sig av två kjolsäckar på vardera sida som var fästa i ett band runt midjan. Kjolsäckarna som bars under kjolen var oftast sydda av linne- eller bomullstyg.



Figur 7. Bild från dräktboken. Kjolsäckar.

Vid användning av folkdräkten kunde man bära kjolsäckarna ovanpå kjolen och då var de sydda av siden eller sammet. Till fest använde man oftast en dekorativ kjolsäck till dräkten som man bar på ena sidan nästan dold under förklädet, där kunde man också använda sig av två kjolsäckar. Kjolsäckarna kunde se väldigt

olika ut beroende på var man kom ifrån. På folkdräkterna är kjolsäcken ofta fäst med en snodd eller vävt band runt midjan på högra sidan. Snodden har ofta tofsar som hänger på sidan av kjolen. I vissa trakter kunde man ha dekorativa mässingskrokar som syddes fast. På vissa dräkter är kjolsäcken försedd med granna broderier. (Appelgren m.fl. 2008, s. 223-224).

4.4 Axelduken

Det var på 1700- talet som den trekantvikna axelduken togs i bruk första gången i västra Finland. Axelduken fyllde inte bara en dekorativ funktion utan fungerade också som både en värmande och kylande duk. Den värmande funktionen kom väl till pass under fest eftersom livstyckenas urringning blivit allt djupare med tiden.

Tidigare var axeldukarna som bars till fest av linne och dekorerade med en spetsknyplad kant. Senare började man använda sig av färgade och mönstrade dukar som fungerade både som axel- och huvudduk. Axeldukarna kunde bäras både ovanpå livstycket eller tröjan men kunde också bäras under livstycket. Det var oftast med hjälp av en sjalnål som axelduken hölls på plats, men man kunde också korsa axeldukens ändor och föra in dem under livstycket. På 1700- talet började axeldukarna förändras både till storlek och utseende, nu kunde man börja se färggranna axeldukar med fransar. Man kunde visa sitt ekonomiska välstånd genom att bära sidensjalar, till och med flera ovanpå varandra. Dessa sjalar var ofta trolovningsgåvor från fästmannen till fästmön. (Appelgren m.fl. 2008, s. 224-225).



Figur 8. Barges bild. Bild på axeldukar.

När man rekonstruerade folkdräkterna i början av 1900-talet ville man gärna att broderierna på bindmössa, kjolsäck och axelduk skulle passa ihop. Man konstruerade broderade dukar till många dräkter. Idag har man insett att allmogen under 1700- och 1800-talet inte använde sådana dukar. Man rekommenderar nu i stället att man till folkdräkten bär axeldukar av siden eller ylletyg försedda med tryckta blommiga mönster (Appelgren m.fl. 2008, s 224, 254). Till begravning kan man bära en svart axelduk. (Muntlig kommunikation med Lundberg, 12.10.2013). Duken fästs med en rund silvernål (Appelgren m.fl. 2008, s. 224, 254).

4.5 Den kvinnliga huvudbonaden

Huvudduken har sedan 1500- 1600- talet varit den främsta kvinnobonaden. Tillsammans med huvudduken använde man en så kallas lärftshatt, som var en stärkt vit linne- eller bomullshatt. Denna lärftshatt var i hela Nord- Europa den vanligaste huvudbonaden på gifta kvinnor ännu på 1800- talet. Lärftshattens framkant pryddes ofta med en spetskant som ramade in ansiktet. Håret skulle vara uppsatt och dolt under hatten när den bars. (Appelgren m.fl. 2008, s. 225-226).

Bindmössan eller styckemössan som den också kallas är en liten kupformad hattdel som är gjord av en hård pappersstomme och sedan överklädd med sidentyg. Till denna mössa hör stycket som är en bred, knypplad spets. En nackrosett hör till denna huvudbonad. (Appelgren m.fl. 2008, s. 225-226).

Huvudbonaden var en självklar del av folkdräkten och bars bara av vuxna, eller konfirmerade kvinnor. (Muntlig kommunikation med Mendelin, 16.9.2013).



Figur 9. Egen bild. Mamma i sin bindmössa.

Till folkdräkten bör man alltid bära en huvudbonad, antingen lärftshatt eller bindemössa. Min morfars mor bar inte bindemössa till sin Snappertunadräkt med motiveringen att hon bara hade en röd mössa. "En gift kvinna bär svart mössa". Denna sedvänja har man numera frångått. Bindemössans färg bör harmoniera med färgen i dräkten. Svart eller naturvit mössa passar till alla dräkter. (Muntlig kommunikation med Lundberg, 12.10.2013)

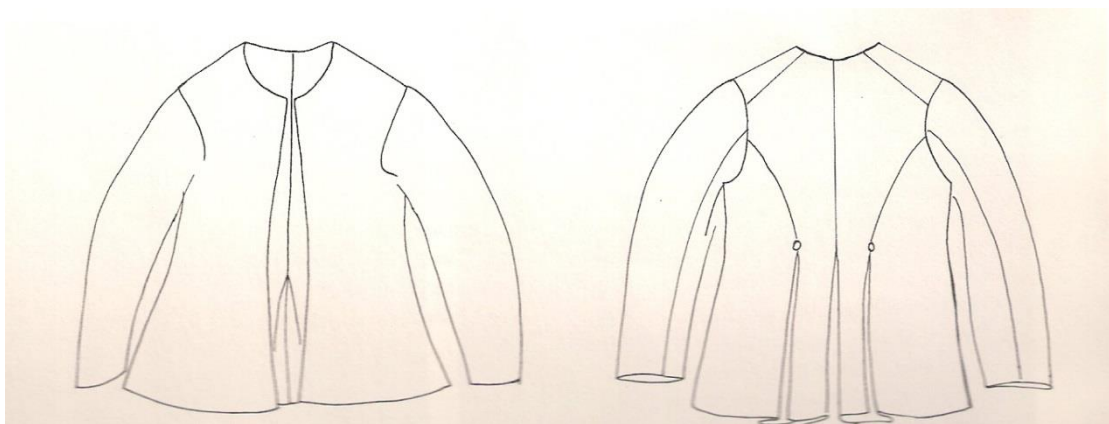
I vissa sydösterbottniska dräkter är det vanligt att bära också s.k. öramössa. Öramössan liknar en luva och har två flikar som täcker öronen, öramössan är oftast sydd i siden. Vissa dräkter, till exempel Houtskär har en huvudduk. (Appelgren m.fl. 2008, s. 170, 227).



Figur 10. Brages bild. Anvisning hur man bär styckemössan.

4.6 Tröjan

Det hörde alltid en tröja till folkdräkten, den var av tyg eller skinn och inte stickad som man skulle tro. Denna tröja var ett viktigt plagg eftersom man inte fick gå i kyrkan med bara livstycket. Tröjan användes alltid till dräkten vare sig det var sommar eller vinter, materialet kunde dock variera beroende på årstid. eftersom man inte ägde andra ytterplagg än tröjor så kunde man ibland vara tvungen att bära flera ovanpå varandra beroende på hur kallt det var ute. I dessa fall så bar man oftast en skinntmöja underst med skinnet inåt och sedan tygtröjor på. (Appelgren m.fl. 2008, s. 227).



Figur 11. Brages bild. Tröjan.

Idag är det inte så vanligt att man bär tröja till sin folkdräkt. (Muntlig kommunikation med lundberg, 12.10.2013)

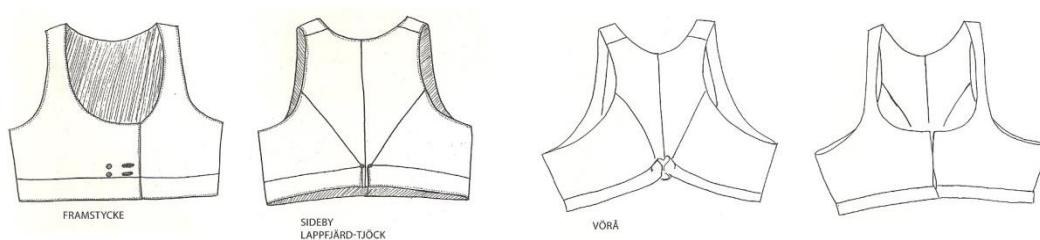
4.7 Särken och skjortan

Dessa plagg bestod allt som oftast av linne och användes både av män och kvinnor. Någon skillnad på natt och vardagsplagg fanns det heller inte så man sov och arbetade i samma kläder. Särkarna bestod av en fastsydd övre- och nedredel. Till vardags kunde särkarna vara av hampa medan man använde sig av finare linne till fest. Särkens övredel är det vi idag kallar blus och man kunde använda denna övredel separat till fest. Till fest bars särkar med långa, vida och rynkade ärmar. På slutet av 1700- talet började man sy på enkla, raka kragar på särkarna till fest och man kunde ha kragen antingen nervikt eller uppstående. Snart blev det modernt mer bredare kragar som var dekorerade. (Appelgren m.fl. 2008, s. 231-233).

De blusar eller särkar som används till folkdräkterna är vita, ofta försedd med hålsöm eller andra broderier. Ofta har blusen och förklädet samma typ av hålsöm. Blusen eller särken sys ofta av linne eller linne blandat med bomull. (Appelgren m.fl. 2008, s.232-233).

4.8 Livstycket

Tillsammans med en midjekort kjol så var livstycket en självklarhet under fest på 1700- talet. Livstyckets utseende har förändrades under årens lopp från att ha varit knytbara framtill så förekommer det också livstycken med hakar, hyskor och knappar. De första livstyckena var gjorda av dyra köpetyger och ansågs vara en lyx i folkdräkten på den tiden. Färgerna var oftast blått, grönt eller rött. (Appelgren m.fl. 2008, s. 214).



Figur 12. Brages bild. Livstycken.

Folkdräkternas livstycken är ofta sydda i samma tyg som kjolen, eller i ett tyg som harmonierar med kjolens färger. (Muntlig kommunikation med Lundberg, 12.10.2013) Vissa dräkters livstycken fästs ihop framtill med snören, andra med hakar och hyskor, andra igen med mässingsknappar. (Appelgren m.fl. 2008, s. 214).

5 Folkdräktens betydelse idag

Folkdräkten har förlorat sin uppgift som teaterkostym och uppvisningsdräkt men har istället blivit en slags representationsdräkt som vi använder vid vissa högtidliga festtillfällen och vill visa och stärka vår nationalitetskänsla. På ett sätt kan man säga att dräkten förenar oss finlandsvenskar och dessutom förena människor från en och samma ort fastän språket skiljer dem åt. (Ekqvist 2002)

Mendelin (personlig kommunikation, 16.9.2013) påstår sig tro att det var under 1960-70- talet som folkdräktens popularitet minskade i och med det så kallade minimodet. Man kunde helt enkelt inte kombinera folkdräkterna till de tuperade håret, och var heller inte villig att byta frisyra. Den ökade produktionen och tillgången till fabrikssydda kläderna hjälpte också till, och snart var det helt enkelt lättast att bara köpa nya moderna festkläder. (personlig kommunikation med Mendelin, 16.9.2013).

Numera är det närmast i samband med folkdans- och spelmansstämmor som folkdräkten är en uppvisningsdräkt snarare än en festdräkt. Men som festdräkt har folkdräkten ännu inte spelat ut sin roll. I samband med fester av lokal karaktär, så som hembygdsfester, kommunala jubileer och kyrkliga evenemang bärs dräkterna ännu, speciellt av äldre personer. Då och då förekommer folkdräktsklädda brudpar. Bland vissa politiker som räknar sig som landsbygdstrogna är det vanligt att uppträda i folkdräkt på årskongresser.

Enligt Mendelin (personlig kommunikation, 16.9.2013) har folkdräktens användningsområden nog ändrats under årens lopp och också hennes egen användning har förändrats med tiden, men Mendelin hävdar ändå att det är folkdräktens påklädning som får henne i feststämning. Dessutom är det en självklarhet för henne att både mannen och kvinnan skall bära folkdräkten som ett par under fest.

Mendelin (personlig kommunikation, 16.9.2013) tror att folkdräktens användning går i vågor i och med att man inte gör sig av med en folkdräkt fastän man inte använder den och på så vis kan den beskrivas som kumulativ. Mendelin anser att folkdräktens användning och betydelse ändrat och är på intågande sedan 1980- talet tack vare takorganisationerna för de finländska folkdräkterna. Mendelin anser att de ekologiska värderingarna som idag vinner terräng har en gynnsam effekt på folkdräktens framtid i och med att den endast består av naturmaterial och är tidlös. (Personlig kommunikation med mendelin, 16.9.2013).

Sedan fyra år tillbaka har man firat folkdräktens födelsedag med en picknick i början av augusti varje år. Till denna picknick är alla med folkdräkter välkomna , och det uppmärksammas på 50 olika orter runtom i Finland. (Personlig kommunikation med Mendelin, 16.9.2013).

6 Min synpunkt på folkdräkten och dess framtid

Eftersom det handlar om en så gammal och värdefull tradition som vi finlandssvenskar har gemensamt anser jag att det är viktigt att hålla kvar dräkten och dess historia. Med tanke på att jag själv vuxit upp med användning av folkdräkt så känns det ännu väsentligare att inte glömma och vilja ta del av de gamla traditionerna. I en tid när vår landsbygd drabbats hårt av urbaniseringen kunde bärandet av folkdräkter öka landsbygdens synlighet. Den kunde användas inte bara som festdräkt utan också till vardags av till exempel turistföretagare eller någon annan som gärna står upp som en representant för sin bygd. Man kan jämföra med Österrike där dirndl- dräkterna syns i alla sammanhang helg som vardag. Ett problem är naturligtvis att en folkdräkt är så arbetskrävande och dyrbar att ingen vill nöta ut den i arbetslivet. Därför vore det kanske en fördel att det fanns även en vardagsversion av dräkterna.

Folkdräkten bör bevaras för att föra vidare en gammal tradition till nya generationer. Den är dessutom ett värdefullt exempel på högt stående och levande hantverk.

Jag håller med Mendelin i hennes påstående att användandet av folkdräkt borde kunna passa bra i dagens samhälle där man poängterar vikten av hållbar utveckling. Många ungdomar idag undviker att köpa nya kläder som ett led i det ekologiska tänkandet.

Om vi skulle vänja oss att bära folkdräkt under tillställningar så som skolavslutningar och julfester, skulle sedan barnen se bärandet av folkdräkter som en naturlig företeelse. Det allra bästa skulle vara om eleverna under sin skoltid fick undervisning i den lokala bygdens dräkttraditioner. Och i och med det skulle eleven kanske fatta intresse för en egen dräkt och möjlighet i skolan skulle ges att tillverka åtminstone delar av den.

Det är ändå mycket viktigt att inte sammankoppla folkdräkten med högerextremistiska och rasistiska symboler. Folkdräkten associerar man fortfarande med en blond nordbo, som går över sädesfältet, liksom damen på havregrynspaketet. Man bör ändå alltid komma ihåg att en invandrare skall ha samma rätt att bära dräkt utan att känna sig uttittad.

6.1 Folkdräkt 2.0

I Dalarna i Sverige arrangerade svenska turistföreningen en tävling där 25 stycken designstuderande fick i uppdrag att skapa nya uppdaterade folkdräkter. En för varje landskap. Var och en designer fick ett landskap och skulle därefter resa dit för att hitta inspiration via till exempel människor eller miljöer. Under hela tävlingens tid har var och en designer skrivit blogg som svenska folket kunnat följa och sedan röstat fram vinnaren. (Östberg). Den vinnande dräkten blev en bröllopsgåva till prinsessan Viktoria och Daniel. (Arentoft).



Figur 13. Hanna Johansson-Frostell, till vänster, med sin vinnardräkt.

Folkdräkt 2.0 väckte verkligen mitt intresse, och jag tycker själv att det skulle vara väldigt roligt att delta i en liknade tävling. Efter att jag läst om folkdräkt 2.0 började jag fundera över om det verkligen är rätt att Föreningen Brage har monopol på folkdräkter i Finland. Kanske det är någonting liknade vi skulle behöva göra i Finland. Jag har känslan av att folkdräkten i Sverige är mycket friare och folk inte är lika konservativa angående folkdräkten som i Finland.

6.2 Lise Skjåk Braek

Lise Skjåk Braek är en Norsk designer som tillverkar folkdräkt inspirerade helheter. Lises festdräkter baserar sig på norska dräkt traditioner. Ingen är den andra lik och materialerna byter hon till mera praktiska varianter än folkdräkternas. Lise uppmanar att inspireras från hennes plagg men att man inte får kopiera. Hon anser att det är viktigt att ens egen dräkt innehåller detaljer som gör den unik.



Figure 14. Två helheter av Lise Skjåk Braek.

6.3 *Deformed by Ina*

Ina Nordberg fördjupade sig i ämnet folkdräkter i sitt examensarbete (2010) och skapade nya festdräkter inspirerade av folkdräkten. Idag driver hon företaget Deformed by Ina där hon bland annat skapar folkdräktsinspirerade plagg. Ina säger såhär "så mycket bra är redan uppfunnet, varför inte återanvända det, och på så vis sprida kulturell hållbarhet?" (Nordberg 2011).

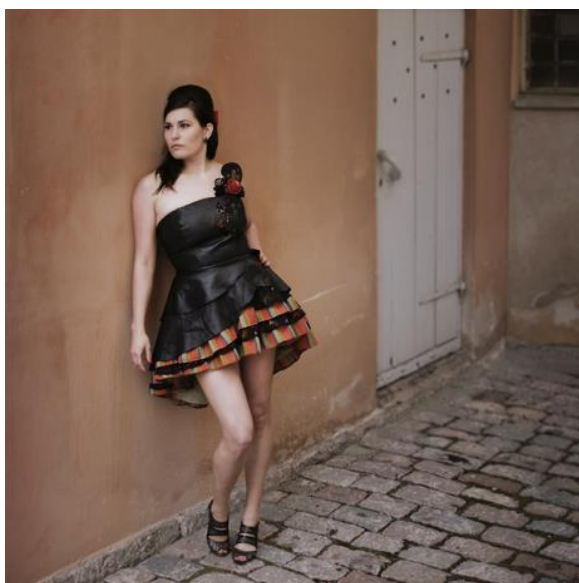


Figure 15. Folkdräkts inspirerad klänning av Ina Nordberg.

Med folkdräkts inspirerade plagg är det inte bara den kulturella delen vi tar del av och i ny form återanvänder, utan vi ger även möjlighet till alla människor att kunna köpa plaggen. Eftersom det är väldigt dyrt att låta sy upp en folkdräkt idag är det inte alla som har möjlighet till det och därför kan det vara bra med andra alternativ.

7 Planeringsprocessen

Efter att i flera månader läst och fördjupat mig i den traditionella dräkten och folkdräktens historia har jag självklart lärt mig oändligt mycket nytt. Men jag har också blivit påmind om att vi människor inte alltid väljer vår klädsel på basen av vad vi egentligen tycker om att gå klädda i. Vi klär oss och har alltid gjort det enligt i kläder som för tillfället är moderna. Vi påverkas mycket av hur människor i vår omgivning klär sig. Detta finner jag intressant och det ger ett bredare perspektiv på hur lätt vi egentligen skulle kunna få in ett litet inslag av i dagens mode, och i vårt samhälle. Därför bestämde jag mig för att inte göra en alltför traditionsenlig dräkt, eftersom det oftast känns föråldrat i ungdomars ögon. Jag bestämde mig för att planera en enkel helhet som i och med inspiration och uttryck från vissa dräktdelar gör den unik och annorlunda.

Min plan är att formge festplagg influerade av folkdräkten. Själva helheten kommer att vara mycket enkel och stilren, på samma gång den ger ett unikt och traditionellt intryck genom att ha detaljer som inspirerats från folkdräkten. Min mening är att helheten ska fungera som helgplagg och till festligare tillfällen. Den vara så pass enkel att man inte känner sig överklädd i den. På samma gång ska man känna sig festligare klädd än till vardags. Med dessa plagg hoppas jag att vi yngre generationer finner intresse och lust att bära folkdräkter eller kläder som inspirerats av dem.



Figure 16. Några av mina första skisser.



Figure 17. Några av mina första skisser.

Ovan kan man se några av mina allra första skisser. I dessa skisser har jag tagit fasta på färger eller modeller, utan jag har bara med hjälp av min mindmap skissat upp olika varianter. Både kjollängderna och livstyckets uringning varierar från skiss till skiss, och man kan i vissa skisser se tydligt olika uttryck i plaggen. Jag ville från början ha en högmidjad kjol, som gav kroppen en markerad och smal midja. Detta kan tyckas konstigt med tanke på att det är raka motsatsen till Brages kjolar, där kjollinningen skall sitta tätt mot höften och tydligt markera lite hull och därmed förtydliga den kvinnliga kroppen. Jag tycker helt enkelt själv att både högmidjade kjolar och byxor är det mest bekväma och snyggaste på kvinnokroppen.

Det första jag gjorde var att jag rita upp mindmaps över folkdräkten, och de delar jag ansåg vara viktiga för mig att lägga på minnet. Förutom en mindmap över folkdräkten ritade jag också en inspirations mindmap där jag samlade de viktigaste inspirationskällorna för mig under detta arbete. Sedan började jag med att skissa, alla olika klänning- och kjolstyper mellan himmel och jord.

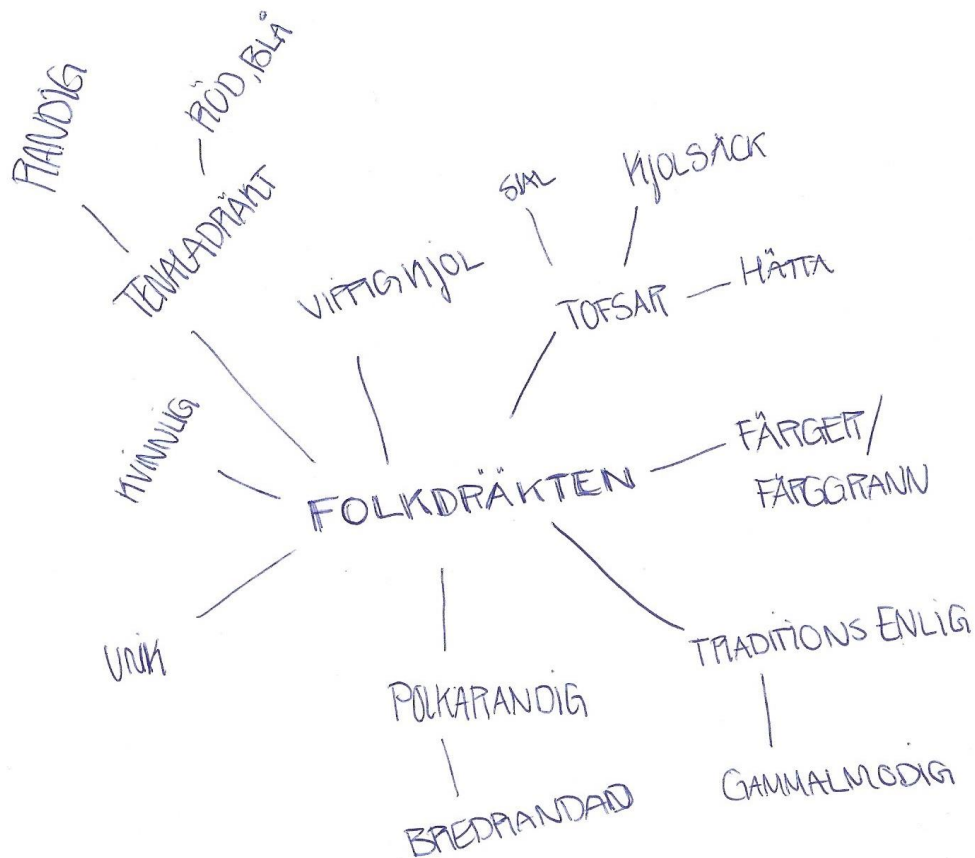


Figure 18. Mindmap över folkdräkten.

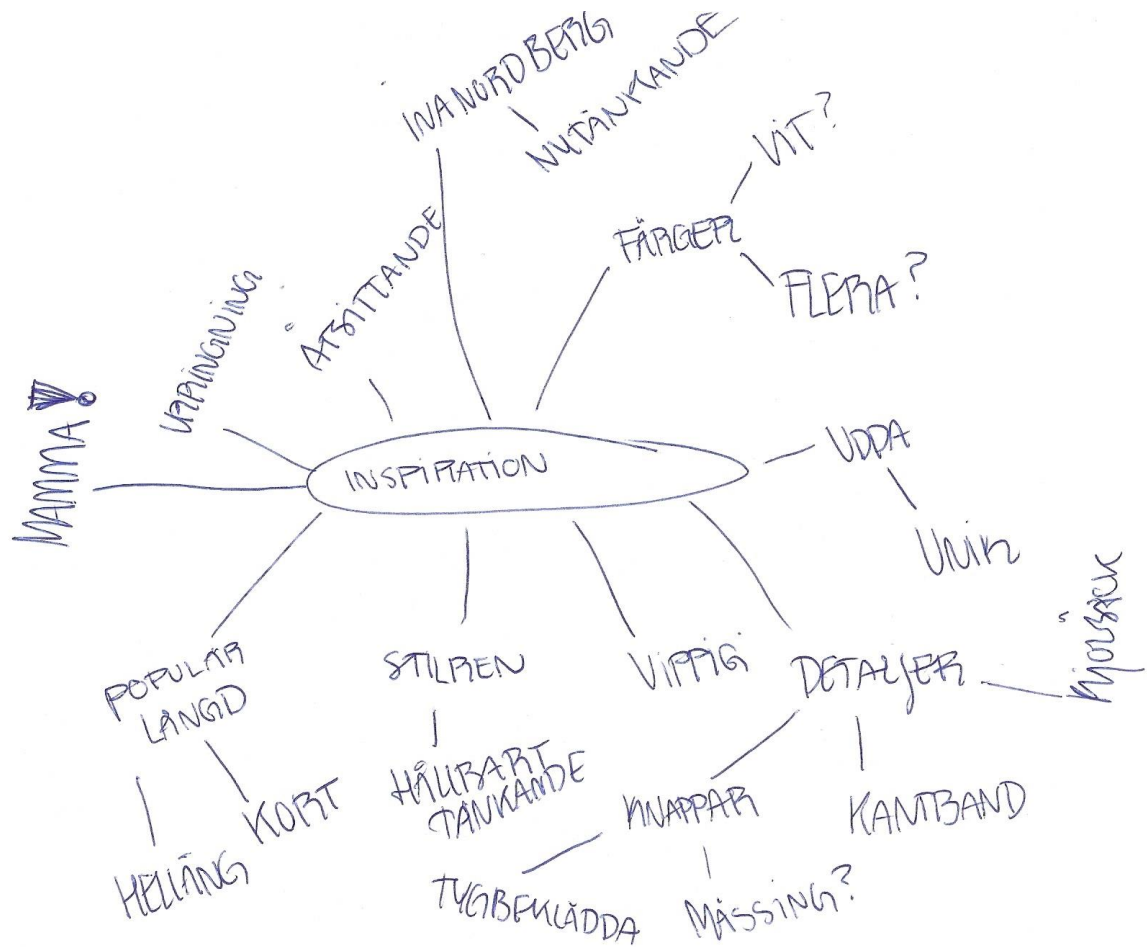


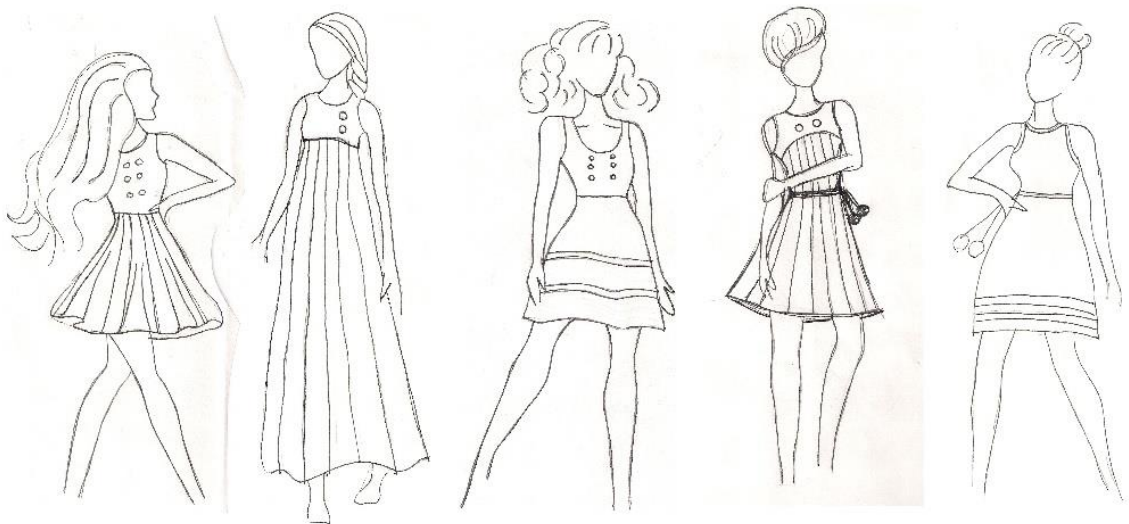
Figure 19. Mindmap över inspiration.

Eftersom jag redan valt att mitt slutarbete skulle ha ett sammanhang med mitt tidigare samarbete med Brage så visste jag att det var en klänning eller kjol jag ville sy. Jag fortsatte min planering med det som grund. Eftersom jag läst många olika böcker om folkdräkter och i och med det ögnat igenom en mängd bilder så kunde jag ganska snart välja ut de delar från folkdräkterna som intresserat mig mest. De delarna och partierna skissade jag ner på papper och återanvände dem i mina nya skisser. Därefter bearbetade jag mina skisser på basen av dem. Jag gjorde också en moodboard med alla mina inspirationsbilder som jag kunde falla tillbaka på när jag fastnat i planeringsprocessen.

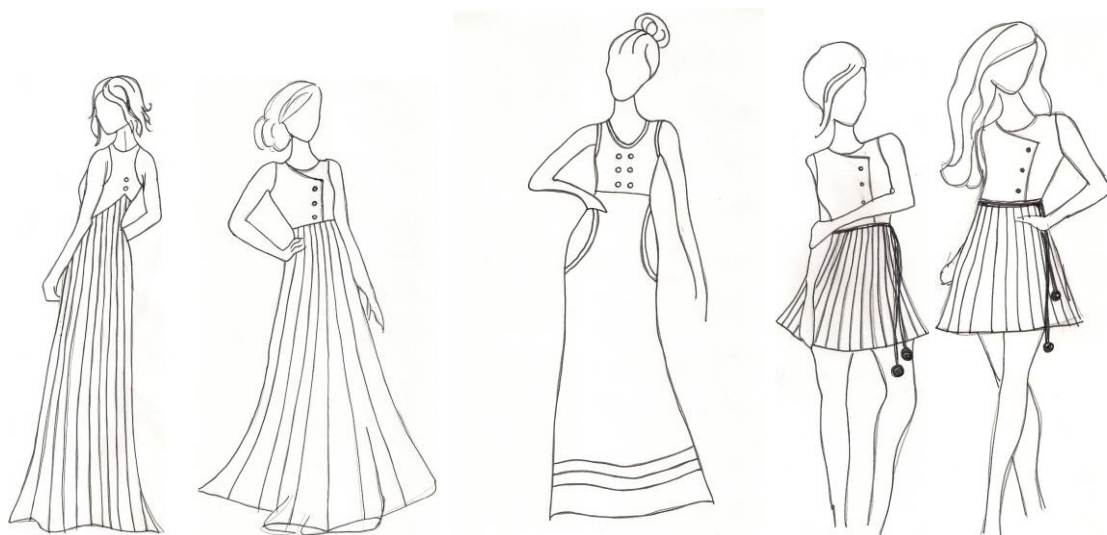
7.1 Moodboard



Figure 20. Alla bilderna är tagna från wikipedia.



Figur 21. Egna skisser.



Figur 22. Egna skisser.

Det är svårt att nämna någon specifik folkdräkt som jag inspirerats av mera än en annan. Det flesta av folkdräkterna består i allmänhet av samma grunddelar. Istället har jag plockat detaljer från många olika dräkter som jag sedan sammanfogat till en ny helhet. En detalj jag genast fastnade för var de flätade banden med tofs i ändan. Dessa tofsar kan man till exempel se i både Larsmo,- och Munsaladräkten. Banden användes i folkdräkten till att hålla upp kjolsäcken

med. Jag tycker att det är ett ypperligt sätt att dekorera och lyfta upp en helhet med. Det passade dessutom utmärkt till min enkla och stilrena helhet. En annan detalj jag tog i beaktande under min planeringsprocess var de randiga kjolarna. Jag fann den randiga kjolen som en väsentlig del av helheten för att nå fram till känslan av de gamla folkdräkterna.



Figur 23. Egen bild. Mamma i sin tenaladräkt på 1990- talet.

De röda och blåa färgerna i kjolen valde jag utgående från färgerna från min mammas Tenaladräkt som kändes mest bekant och nära mig. En tanke med det valet var att jag i framtiden kunde kombinera delar av min ärvda Tenaladräkt med delar från min egen design, eller bara bära den tillsammans med min mamma i sin dräkt. Jag tror att det är viktigt med nytänkande för att nå fram till dagens- och framtidens ungdomar.

7.2 Från skiss till plagg



Figure 24. Slutliga produktskisser

7.2.1 Livstycket

Jag bestämde mig för att ha kjol- och livstycket i skilda delar för att på så vis skapa variationer mellan klädvalen och ändå behålla en liten del av folkdäktens

karaktär. De flesta skisser jag gjort på livstycken var så gott som lika. Det är viktigt för mig att livstyckets mönsterkonstruktionen till viss mån följer folkdräktens. Dock hade alla skisser en egen detalj som gjorde den unik. Alla livstyckena var så enkla och stilrena som möjligt, för att lätt kunna kombineras och bäras med egen stil, med hjälp av accessoarer och dylikt. Jag valde att sy upp livstycket i ett naturvitt bomullstyg, som fullföljde min önskan av rörlighet och styvhet på samma gång. Livstyckets högra framsida är längre för att kunna knäppas på vänstra bysten. Alla kanter, inklusive halsringning och ärmhål är kantade med snedlist för att få en samhörighet med kjolen. Kjolens fäll också är kantad med samma snedlist. Livstycket knäpps med hjälp av tre stycken mässingsknappar



Figur25. Egen bild. Livstycket under tillverkning.

7.2.2 Kjolen

Kjolen är liksom livstycket av enklaste modell, för att kunna varieras på så många sätt som möjligt med hjälp av olika övredelar och för att den är så färggrann. Jag hade svårt att besluta mig för om det skulle vara hellång, kort,

polkarandig, långgrandig eller vid kjol. Jag fastnade sist och slutligen för en kort bredrandad kjol av helcirkelmodellen. Därför blev kjolen ganska vid. Kjolen är uppdelad i åtta stycken lika stora bitar, varannan röd och varannan blå. På det sättet inspireras min kjoldesign av ränderna och färgerna i folkdräkterna. Kjolens material är av bomull som ger den styvhet jag ville ha. Kjolens modell har hög midja, eftersom livstycket i sig är ganska kort. Kjolens fäll är kantad med samma röda snedlist som livstycket och kjolens röda partier. Kjolens linning är ganska bred och av samma röda tyg som finns i kjolen. Kjolen öppnas med hjälp av en dragked på vänstra sida.



Figur 26. Egen bild. Kjolen under tillverkning.

7.3 Förverkligandet

7.3.1 Livstycket

Mönsterkonstruktionen underlättades i och med att jag gjorde ett livstycke under samarbetet jag hade med Brage i våras. Med hjälp av handledaren, Ina Nordberg, jag hade då, kunde jag få fram ett nytt livstycke baserat på folkdräktenas mönsterkonstruktion. En viktig del som jag behöll från den gamla mönsterkonstruktionen är framstyckets axelparti som går längre bak enligt de traditionella dräkterna. Denna konstruktion används ännu idag av föreningen Brage under nyproduktion av folkdräkter. Självklart blev det en del ändringar i mitt livstycke men det var lättare att komma igång när man hade en grund.



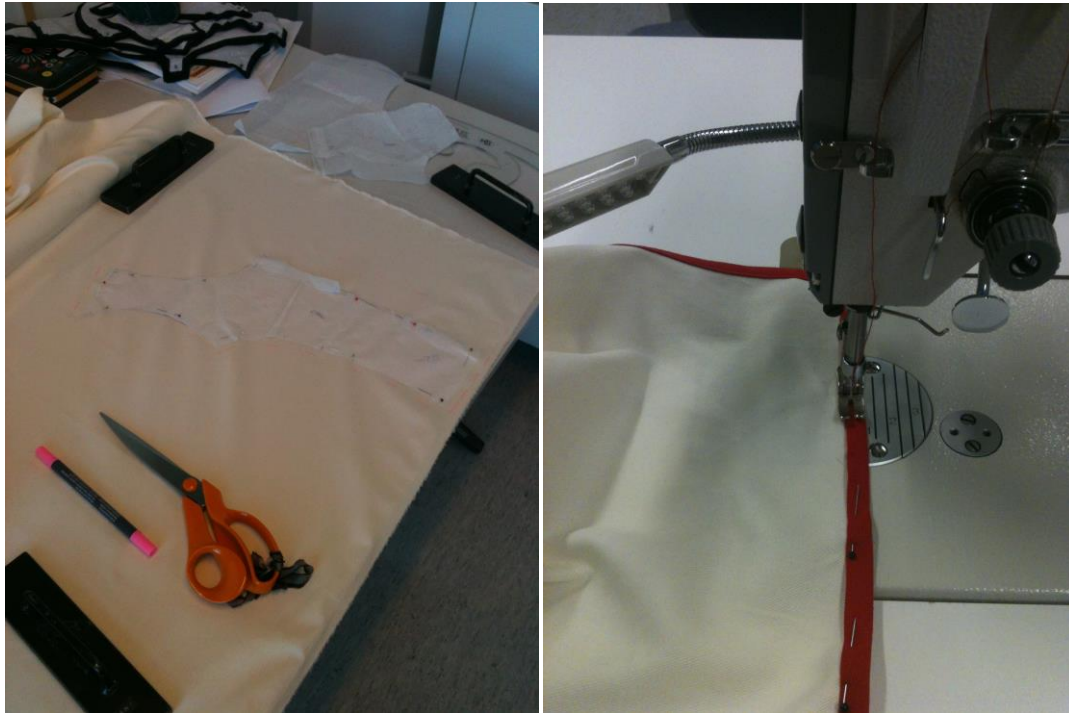
Figur 17 och 28. Egna bilder. Livstycket under tillverkning.

Mönstret ger livstycket den rätta formen och behåller kvinnans kroppsform i och med att bysten formas genom sömmen som går längs sidan av bysten. På det sättet dekoreras och förtydligas det. Själva sömnaden var i sig lätt, dock tog snedlisten en del del tid i anspråk. Snedlisten är av en bredare modell på grund av att jag verkligen ville att den skulle synas, och eftersom den är en väsentlig detalj jag behållit från folkdräkten. Bomull är så tacksamt att jobba med så materialet i sig var inget problem.

7.4 Tillverkningen av livstycket

Livstycket består av sex delar, två bak och fyra fram. Jag började med att sy ihop framsidan och sydde sedan ihop sidorna med varandra och fortsatte därefter med sömmen mitt bak. Efter att jag sytt ihop alla delar sydde jag på snedlisten, runt alla synliga kanter. Avslutningsvis sydde jag knapphål och därefter de tre mässingsknapparna.

Slutresultatet är jag mycket nöjd med. Enkelheten och det stilrena framhävs bra i plagget. Det känns som en fräschare version av folkdräktens livstycke. Dock kan jag i efterhand konstatera att det skulle ha behövts dubbel tyg på frambitarna, eftersom den undre fram biten syns igenom första tyget nu. Valet av mässingsknappar beslöt jag mig för eftersom jag ville bryta ut det söta och i och med metallen få en striktare variant. Jag hittade inte precis såna knappar jag tänkt mig, men jag ansåg att storleken var den viktigaste att stämde överens.



Figur 29. Egen bild. Livstyckets mönsterkonstruktion.

figur 30. Egen bild. Kantbands sömnad.

7.4.1 kjolen

Det var första gången jag använde mig av helcirkelmetoden och det var roligt att pröva någonting nytt. Dock försvårade uppdelningen av de åtta bitarna kjolens konstruktion och sömnaden tog längre tid på så vis. Den blåa färgen är mörkare än jag planerat i och med det dåliga tygutbudet, men jag tycker ändå att färgerna gör sig bra ihop och ger ett ålderdomligt intryck. Kjolens längd, strax ovanför knäna, är en mycket vanligt längd bland ungdomar idag, vilket jag tog i beaktande under planeringsprocessen. Kjolens linning är fyra och en halv cm bred, och innehåller styvningstyg för att sitta bra och hålla formen bättre, Eftersom linnigen är så pass bred resulterar det i en ganska midjehög modell, vilket i sin tur ger ett synintryck av en mera markerad och smalare midja eftersom kjolen är så vid. Kjolen saknar foder, för att behålla det enkla och för att den ska kunna tvättas så lätt som möjligt.

7.5 Tillverkningen av kjolen

Jag ritade ut kjolen i form av en cirkel med hjälp av en passare på ett papper. Sedan mätte jag midjemåttet och ritade och klippte jag ut det i form av ytterligare en cirkel i den större cirkelns mitt. För att få kjolens rätta längd mätte jag 50 cm från midjecirkeln till kjolcirkeln. Därefter delade jag upp cirkeln i åtta delar. Alla delar syddes ihop utom ett par där dragkeden skulle komma. Sedan sydde jag ihop linningen med styvningstyg i mitten för en bättre form. Linningen syddes ihop med kjoldelen och därefter syddes dragkeden fast. Snedlisten sydde jag fast till sist.



Figur 31. Egen bild. Kjolens mönsterkonstruktion.



figur 32. Egen bild. fastsättning av dragked.

7.6 Bilder på de färdiga produkterna



Figure 33. Färdiga produktbilder.



Figure 34. Färdiga produktbilder.

8 Slutdiskussion

Jag kan konstatera att jag är nöjd över mitt arbete, och känner att jag nått fram till den information och fakta som jag hoppats på att hitta. Faktadelen är jag mest nöjd över, eftersom det var så svårt att hitta information om folkdräktens historia.

Min helhet är jag också nöjd med eftersom jag anser att jag nått fram med det enkla och stilrena uttrycket i plaggen, på samma gång detaljerna i plaggen gör dem unika och moderna. Med min helhet hoppas jag att ungdomar fattar intresse för att bevara folkdräktens historia. Kanske inte genom att bära folkdräkt men genom att bära plagg inspirerade av folkdräkten, och på så vis hålla kvar dens historia.

Under min brors bröllop bar min mamma folkdräkt. Förutom henne bar också en ung kvinna en finsk folkdräkt där hon lagt till egen inspiration i form av ett nitat band som var knutet runt hennes huvud. Det är just dethär jag vill få fram med mitt slutarbete. Jag vill få unga vuxna att våga vara annorlunda och bära folkdräkt, även om de lägger till en och annan självinspirerad detalj för att få den unik.

Desto mer jag arbetat med dethär slutarbetet har jag kommit underfun med hur viktigt det är att bevara kulturell historia, och att folkdräkten har en framtid.

9 Slutord

Det har varit otroligt intressant att fördjupa sig folkdräktens historia och uppkomst och jag har lärt mig så mycket som jag kommer att ha nytta av i framtiden. Vad jag hoppas med detta arbete är att andra också skulle fatta intresse och vilja våga sticka ut i dagens samhälle genom att bära folkdräkt eller plagg som inspirerats av dem.

Det har funnits ganska lite information om mitt ämne, och ibland har det känns svårt om inte hopplöst att hitta någonting värt att skriva ner. Jag har till och med läst lite finska böcker i brist på svenska.

Jag anser att folkdräkten igen borde synas mera. Jag är själv ganska distanserad för själva tanken att själv bära folkdräkt fastän jag växt upp i ett hem där min mamma alltid bar folkdräkt till skolavslutningar, bröllop och dylika tillställningar. Dock ser det ut som jag kommer att få ärva min mammas gamla Tenaladräkt, kanske det väcker ett större intresse för användning när man har en egen.

10 Källförteckning

Appelgren, K, Grönlund, K, Häggblom, M, Lönnqvist, B, Schulman, M & Vuori, G (2008). *Finlandsvenska dräktboken*. Keuru: Schildts förlag.

Arentoft, Y. (2010). ***Om folkdräkt 2.0***
<http://www.svenskaturistforeningen.se/folkdrakt/> (28.10.2013).

Ekqvist, M. (2002). ***Folkdräkter och dräkthistoria***.
<http://web.abo.fi/karen/special/otakt/folkdraktsinfo.php> (Hämtat: 4.9.2013).

Estlander, S. (2003). ***Om att gå på fina fester***.
<http://www.helsinki.fi/jarj/abo/finfest.shtml> (Hämtat: 9.9.2013).

Lönnqvist, B. (1991). *Folkkulturens skepnader. Till folkdräktens genealogi*. Hangö: Schildts.

Nordberg, I. ***Deformed by Ina***
<http://www.deformedbyina.com/> - folk inspiration (8.11.2013).

Skjåk Braek, L. ***De strore anledninger***
<http://www.lisedesign.no/> (8.11.2013).

Östberg, M. (2010). ***Folkdräkt 2.0***
<http://www.regiondalarna.se/sv/Nyhetsarkiv/Modern-daladrakt-vann-Folkdrakt-20/> (hämtat: 30.10.2013).

Muntlig kommunikation med Åsa Lundberg (16.10.2013).

Muntlig kommunikation med Ejia Mendelin (16.9.2013).

Bilagor

Bilaga 1. Intervju med Ejia Mendelin

Bilaga 1

Svar till frågor

1. Jag antar att du äger en folkdräkt och om du gör det så när använder du den?

Jag har haft folkdräkter hela mitt liv eller från treåriga framåt.

Tre olika storlekar från tre till femtonår. Isonkyrön- Härmän folkdräkt (Syd-Österbotten), som min farmor och faster har tillverkat och kompletterat efter behov. Nu jag fortsatt med detta arbete. De har mina kusiner och egna barn och barnbarnen(Alma fyra år, fjärde generationen med samma Etelä-Pohjanmaa dräkten) och småkusiner haft användning egentligen hela tiden.

Nu äger jag Storkyrå och Maxmo och min man Maxmo 1770 och 1840-tals dräkterna. Jag tycker båda ska vara klädda i folkdräkten i gemensamma tillställningar

2. Har ditt sätt att använda din folkdräkt ändrats sedan du skaffade den?

Folkdräkten är alltid en **festdräkt**. Jul, släktfester, bröllop, midsommar, begravningar, födelsedagar. Som folkdansare har man dräkten på sig i uppvisningarna och då är den mera som hör till uppträdandet. Som lärare i medborgarinstitut har jag haft dräkten i avslutningar och som folkdräktskonsult har jag den ofta på mig. Då kan man säga att den är min "**arbetsdräkt**" men i **festen**. Nordiska sammanhang dräktuppvisningar, folkdräktens födelsedagen och andra tillställningar.

Så vist har användandet ändat sig under årens lopp, men de är nästan en ritual när man klär dräkten på så klär man sig också till feststämningen. Om vi båda är väg till festen tycker jag att båda mannen ock kvinna ska ha folkdräkten på sig.

3. Hur kommer du ihåg folkdräkten och dess användning från barndomen?

Svaret finns redan i punkt 1.
Festligt.

4. Hur ser du idag på folkdräktens tidigare användningsområden, var det mera självklart med folkdräkt på till exempel bröllop och begravning förr?



och när upphörde denna självklarhet med klädvalet på dessa finare tillställningar?

Jag tror att det var med mini modet 1960-70-talet och tuperade frisyrier som inte passade ihop med folkdräkten och man ville inte byta frisyrier. Samtidigt började konfektionerna både till barn och vuxna bli större och större. Det var lätt att få festkläder. Jag har inte forskat i ämnet men detta är antagandet.

På andra sidan om du har skaffat eller fått en folkdräkt så kastar du den inte bort utan dess användning går i vågor.

Folkdräkternas antal är på sätt och viss kumulativt. De folkdräkter som tillverkas i år ökar den hela mängden folkdräkter i Finland

5. Var det någonting med folkdräkten som skilde från olika tillställningar?

I Finlandssvenskt håll har inte funnits så kallad Dräkt almanaca som t.ex i Dalarna i Sverige.

Enligt bouppteckningar har man ägt t.ex olika färger i sidensjalar och styckomössor så antagligen har man valt till olika färger till olika situationer, ung/gammal, sorg/fest, vinter/sommar och tycke och smak. I Österbotten och Lappfjärd Tjock är enda orten som man har använt olika färger på kjolen till stor sorg, mindre /avlägsen sorg och fest.

6. Såg man skillnad på de yngre och de äldres folkdräkter förr?

Menar du att folkdräkten på yngre såg ut annorlunda än på vuxna.

Det är först på 1950-talet som barnet har haft sin egen mode, tidigare var barnen små vuxna = från ca. tre års som vuxna.

Barnen har inte huvudbonad men till vuxna - konfirmerade hör huvudbonaden alltid till folkdräkten. 1960-talet började man göra barnens dräkter enligt modet korta (och söta) buffärmar t.ex. Vuxens folkdräkter har följt modet tyvärr delvis på samma sätt.

7. Hur ser du på folkdräkten som festplagg både förr och idag?

Folkdräkten är alltid en festplagg. Ett tag var det vanligt att man på hembygdsfester spann ylle och lin, kokade mat och gjorde "gamla" sysslor i folkdräkten. Det som tur har man slutat med så folkdräkten är festdräkt igen. Jag själv har folkdräkten på fester som också samtidigt informerar och säljer material till folkdräkter, på sätt och vis fel men jag informerar samtidigt hur man ska bära folkdräkten.

8. Varför tror du att folkdräkten idag anses omodern om nästan töntig? och när anser du att denna förändring skedde?

Svar på 4. gäller här också.

9. Vilken del av folkdräkten anser du vara den väsentligaste?

Inte någon speciell del utan helheten. Alla dräktdelar från huvudbonaden till skorna. Sedan kommer de detaljerna, tyg av kardgarn, detaljerna som trådknappar, sömnaden, mönsterkonstruktionen osv.

10. Hur tror du man ska gå tillväga för att få tillbaka folkdräkten i dagens samhälle?

Ändringen har redan varit ett tag på gång så där från 1980-talet tack vare takorganisationen för alla Finlands folkdräkter, finska ock svenska områden.

De ”töntiga” har rensats bort med information. t.ex en styckemössa svajande på bufflig frisyra men rynkad spets.

Nu hos oss i Brage syr vi och säljer material till unga. Det doktoreras och giftas i folkdräkten och skaffar den till festdräkten också unga flickor och pojkar. Ekologiska synpunkter kan komma också i bilden, bara naturmaterial och den blir inte gammalmodig, du skaffar den nu och kan använda den hela livet ut.

Man har börjat 4 år sedan med folkdräktens födelsedag/folkdräktspicknic (nära 5.8 varje år) dit alla är välkomna med sin folkdräkt och bara ha roligt. Det började från Imatra och detta år hade man sådana tillställning på 50 orter. Jag själv var i Vasa och det kom 120 personer med folkdräkten på, nästa år hoppas det är flera ställen och mera deltagare på varje ställe.

Suomen kansallispuku keskus i Jyväskylä håller varje år också folkdräktens födelsedag med information och folkdräktsuppvisningar.

11. Hur ser du på folkdräkten idag? har din syn på folkdräkten ändrats sedan du var ung?

Egentligen inte. De som är nytt att man ser den historiska bakgrunden värdfull och alla de tekniker som en folkdräkt innehåller.

12. Vad är det man skall tänka på när man skaffar folkdräkt och ska välja vilken dräkt, Var man kommer ifrån, där föräldrarna kommer ifrån eller där man bor?

Tidigare man skaffade folkdräkten man ville höra till gruppen/orten, stora sångfesterna på 1900-talets början eller foldansgrupper som exempel. Man visade att man hör till orten/gruppen, sömnadssätt och materialen var inte de viktiga utan färgerna och helheten.

Finlands självständighet var ung och man ville visa att man hade kultur redan under ryska tiden. Det var det viktigare 100år sedan.

I dag när man skaffar folkdräkten man kanske vill göra det mera historiskt, helheten är viktig men om man tillverkar den själv så kommer med alla detaljerna med olika handarbetstekniker, man går till roten och vill göra det på 1700-1850 stilen trogen.

En folkdräkt skaffar man oftast bara en gång i livet och den är tidskrävande att tillverka och tämligen dyr som engångsutgift att skaffa färdigt sydd. Man ska också trivas i sin folkdräkt och använda det med

glädje. Boningsorten eller födelseorten eller varifrån mor och far föräldrar/slakten kommer är bra men om man aldrig använder den när färgerna t.ex inte passar åt en så är det inte roligt.

Sen vilken av våra 400 folkdräkter man väljer. Man kan vissa med dräkten varifrån man kommer, var tycker man att man hör hemma, väljer man den dräkten som är vacker eller visar man att man kommer från Finland. I större sammanhang, bara i Nordiska skiljer våra Finska och Finlandssvenska dräkterna från resten av Norden. I bilden Island och Maxmo folkdräkt

13. Skulle du bära folkdräkt på presidentbalen?

Ja och min man också.

